

Egy nap

Ajtómmal szemben domboldal. Pár éves vágás. A farakások néhol még rajta vannak.

Itt nincs nagy kelete a fának. A rakások már szét-dültek, összeroskadtak, s valószínű itt is maradnak. A domb tetején érintetlen öreg erdő suttog, s lehúzódik egészen a vadászházig. A ház körül nagyra nőtt cserjék paradicsomi összevisszaságban. Mogyoró, som, galagonya s egy-két öreg fa. A ház alatt egy puskalövésre mély vízmosás, amelyet meg kell kerülni, ha a vágás területére akar menni az ember. Ezért vannak ott a farakások. Különbözően már eltűzel-tűk volna télen.

Nyár van. Talán július, de ez mindegy.

Néha vadászunk, néha fürdünk, sőt néha „dolgozunk” is. Ez a dolog lehet fizikai, és lehet szellemi. Fizikai: a puszkatisztítás; szellemi: ha Onuccal elszámolok, vagy rettentően törjük a fejünket, hogy milyen nap is lehet...

Fárasztó az ilyesmi, azért nem-igen erőltetjük. Néha egy-egy napot kinevezünk vásárnapnak, s ilyenkor én nyakkendőt kötök, Onuc pedig lábat mos. És lessük a harangszót, és megelégedettek vagyunk, ha eltaláltuk a vásárnapot.

Nem mindig találjuk el, de ez nem ront a hangulaton semmit, amelynek gyökere – tudvalevőleg – nem a kalendáriumban van. Ilyenkor lustálkodunk, amelyben – egyébként – megközelítettük már a tökéleteset.

Én fekszem a nyugágyon, Onuc pedig rémtörténeteket mond emberről, farkasról, ördögről: mindenről. A végén mindig hozzáteszi:

– Isten bizony... – Ami teljesen felesleges, mert még arra is lusta vagyok, hogy elhiggyem, vagy ne higgyem.

Néha felkiáltok:

– Igaz ez, Onuc?

– Isten bizony!

– Akkor jó. És azután?...

Onuc mondja tovább a dobroci pópa esetét, aki egy éjszaka őszült meg, már nem emlékszem, hogy miért, de valami nagy disznóság volt.

Ilyenkor ott van a cigaretta az asztalon, és Onuc most az én cigarettámat szívja. Máskor is azt szívja, de ezt most nyilvánosan...

Itt töltöm a szabadságom, és ez a szabadság igazán szabadság!

A legközelebbi falu hét kilométer.

Ketten vagyunk meg egy kutya meg az erdő. Milliós madár, a vadak, a nappalok meg az éjszakák. Szóval mienk az egész világ.

Persze azt hihetné valaki, hogy ilyenkor csak lus-

tálkodunk. Nem. Most például Onuc mesél, és fárasztó heverés közben levesbevalót gyűjtünk.

A vadászház körül elszórtan öreg fák tűnődnek ledőlt társaikról, és ezeken a vén fákon szívesen megpihennek a nemrég kirepült fiatal gerlek és vadgalambok.

Ágyamhoz odatámasztva a kis automata, és bármily izgalmas az elbeszélés, szemünk az egyik fán van, amelynek száraz ága valóságos vesztőhelye a környék galambjainak. Van már három galambunk, és unom Onuc meséit.

– Jó lesz a galambokat feltenni – mert nem puhulnak meg.

Egyedül maradok a pitvarban, amelynek magyarul terasz a neve.

– Hány óra lehet? – kérdelem magamtól, de nem izgat, hogy nem tudok rá válaszolni.

Az én órám megállt. Akkor taláломra beigazítottuk, de aztán újra elfelejtettem felhúzni, és tovább nem erőszakoltam a dolgot. Szabadságoltam az órát. Most csak az árnyékok után igazodunk. Most lehet: mondjuk tíz, esetleg tizenegy. Ezzel hát végeztünk. Előveszem a messzelátót – amelynek magyarul guker a neve –, és nézegetem a vidéket. Nézem az eget, és nézem a földet. Az égen felhők és madarak járnak, a földön semmi és senki. Ki járna erre? Erre út nincs, és a kopár domboldalak célnafüvét már régen lelegették a bivalyok.

A levegőben azonban madarak járnak, jönnek, mennek élelemért, inni a patakra vagy más sürgős ügyben, amelyet csak ők tudnak. Az előbb egy héja kergetett egy kékgalambot, de amíg láttam, nem tudta megfogni. Ment a galamb, mint az istennyila... és szidtam a héja összes gyilkos nemzetségét. (Onuc most teszi lábasba a galambokat, melyeket a fáról lőttem. Szóval hagyjuk a héját...)

Azután ölyvek parádézta, gyönyörű köröket vágva és vijjogva a szikrázó magasságban. Olyan szépen repültek, hogy lehettek volna sasok is, de csak ölyvek voltak. A messzelátó nem hazudik. Kíméletlen, de igaz.

Később a vágásra tévedt a szemem, mert sűrűn megfordultak rajta őzek hajnalban vagy alkonyattal, de becserkészni őket – közben a vízmosás – nem lehetett. Az erdő száraz volt, mint a szalma, a tavalyi levél zörgött, mint a cserép, s mire nagy kerülővel odaért az ember, a vágás üres volt. Innét odalőni pedig egy kicsit messze volt, még ha a vízmosás mellé jöttek volna is az őzek, mint ahogy nem jöttek. Öt-hatszáz lépésen alul nem adták.

Nézegetem a sarjadzó vágást, és egy vörös foltra

rámondom, hogy őz. Bak! Tudom, hogy nem az, de ráérek, hát megjátszom az esetet. Szóval ott állna a bak, és elindulna lefelé...

Ebben a pillanatban a lélegzetem is elakadt. Az a vörös folt, amelyről tudtam, hogy nem őz, megmozdult, és kilépett a bokor mögül egy nagyon szemrevaló bak. Agancsa rövid, de vaskos. A távolság erős kétszáz, de ilyen közel itt még sohse láttam őzet.

Onuc füttyörész a konyhában, és zörög a lábasokkal. Aztán kijön.

– Azt még elfelejtettem elmesélni...

– Pszt! Hozza ki a puskát!

Hallom, odabent megtölti. A bak közben csipeget, vakarószik, de ide se néz. Lemászom az ágyról, és letérdelek, hogy a pitvar korlátjára feltámasszam a puskát. A korlát magas.

– Dobjon ide a térdem alá valamit. Gyorsan!

Összehajtogatja a pokrócot, azt hiszi, a térdem sajnálom.

– Vastagabbat, így nem tudok löni.

Végre megérti.

A hajszálkereszt nehezen odatáncol a bakhoz, de olyan rosszul áll, hogy nem merem a golyót elereszteni. Onucra nézek, aki reszket, mint a szeles vizsla. Várja a lövést. Újra összeszedem magam, de most még rosszabbul áll, aztán belép egy bokor mögé.

Nem baj. Kipihenem magam, s amint kilépek...

De közben váratlan dolgok történtek. A bak felett talán száz lépésre vörösfekete állat lódult ki a gazból, a bak pedig egy ugrással eltűnt. Az állat látszólag nem is látta az őzet, és egyenest felém jött.

– Kutya! Megállj csak, bestia, és újra ráhajoltam a puskára.

– A Lupi – mondta Onuc, – ne tessék löni.

– De az irgalmát!...

– A Lupit? – s ezt úgy kérdezte, mintha azt mondta volna, hogy a szamosújvári püspököt akarom agyonlöni.

– Vigye be! – löktem oda a puskát, és körülnéztem megfelelő bot után. Lupi már bent zörgött a vízmosásban. Látszott, hogy iparkodik...

– Nagyon megverem. Nem az én kutyám ugyan, de megverem!

Lupi, Onuc bátyjának a kutyája volt. Disznós kutya. Ezerféle ős kemény utóda, akivel vadászni szoktunk, s akinek „felesége” itt tartózkodott nálunk özvegyi magányban. És most elzavarta a bakomat...

– Gyere csak!

Jött is. Nyakán egy elszakadt öreg kötél fityegett, farkát már messziről csóválta, és úgy ugrott a tornácra, mint aki dicséretet vár. Száját elhúzta, és a szeme ragyogott.

– Hát itt vagyok. Megkötöttek ugyan, de én szeretlek benneteket, s el is jöttem. Valami baj van?

Lupi erre lehasalt, és nem jött közelebb. Csalhatatlan ösztöne megérezte, hogy valami nincs rendben. Néztem Onucra, aki aggódva várta az ítéletet.

– Gyere ide, Lupi!

Odakullogott hozzám, és gyanakodva rám nézett. Úgy érezte, hogy a helyzet javult, de ez még nem az igazi. A felhők szakadoztak, de még nem süttött ki a nap.

– Hát ide hallgass, te anyagyász: ha még egyszer a vágáson keresztül jössz, agyonlőlek! Agyon. Itt van ez a finom út – (megmutatom, hol) –, és téged ebben az éktelen sűrűségben esz a fene... és elzavartad a bakomat, pedig akkor dagadtra ehetted volna magad. Hát ilyen ökor vagy... és haszontalan!

Meghúztam a fülét, erre jajgatott, mintha nagyon fájna.

– Mit jajgatsz? Hát, ha agyonlőlek? És odaadunk az uhunak? Az majd aztán elbánik veled. Éles csőrével szabdal... itt is... meg itt is... meg itt is...

Lupi ugrált, mert jókat csíptem rajta, de a szeme már nevetett. Nincs itt semmi baj! Aztán szelíden pofon ütöttem.

– Eredj a feleségedhez. Hallod, a Szotykához!

Most már kisütött a nap.

Körülrohanta a tornácot, elszaladt a kutyaólhöz, ahol Szotyka rács mögött nyüsztve várta urát. Aztán lehasaltak, az egyik kívül, a másik belül, és vidám csaholással köszöntötték egymást.

– Hogy örülnek – mondta Onuc komolyan. – Látszik, hogy ritkán látják egymást...

*

A galambok megpuhultak, a nap felballagott az ég tetejére, Onuc behozta az ebédet, s ezzel dél lett. A két kutya a küszöbre hasalt, szemmel kísérve minden falatot, amelyet a szájamhoz emeltem. A nagyobb daraboknál még nyeltek is, jelezve, hogy „lelkileg” részt vesznek az evés gyönyörűségében.

Az ebéddel együtt ellustult odakint a világ is. A dagadt kis felhők álmosan ballagtak, mintha ők is ebéd után lennének. Onuc bágyadtan törülte zsíros száját inge ujjába, amikor kiutaltam a pohár bort és hosszasan válogatott a poharak között, hogy melyik a legnagyobb...

– Köszönöm szépen – sóhajtott, és csak úgy mellesleg megemlítette, hogy a vendégek jó napot választottak.

– Miféle vendégek?

– Hát a Bandi úr meg a többiek.

– Megőrült maga?! Nincs egy csepp borunk, a kegyerünk száraz, hús nincs... és most mondja?

– Bandi úr azt mondta, mindent hoznak... ő lesz a szakács.

– Akkor is kellett volna szólni!

– Lehet, hogy elfelejtettem. Pálinkát is hoznak, meg sört is...

Furcsa vidék ez. Itt a megrendelt kocsi egy órával korábban jön, vagy kettővel később, a beígért vendégek esetleg elmaradnak, a szállóban nem keltenek időben, vagy egyáltalán nem hagynak aludni, és ha meghívunk halászlére, minden van, csak éppen halászlé nincs, mert a halászok vásárra mentek, bár megígérték a halat. Harag azonban nincs. Úgy van jól, ahogy van.

Ezek után én se haragudhattam Onucra.

– Mikor jönnek a vendégek?

– Estefelé.

Mérgesen lefeküdtem, mert ez az „estefelé” azt jelentette, hogy délután öttől várhatom őket az est legvégső határáig. Vártam is. A gerlek elkurrogták alkonnyi mondanivalójukat, a rigók flótázva búcsúztak a fénytől, a környék kis hegyes templomai lágy harangszóval dicsérték az Urat, de az én vendégeim nemigen jöttek.

Kint üldögéltem a tornácon, és hallgatóztam. Minden távoli kocsizörgésre felfigyeltünk, de a zörgések aztán elhaltak a sötétségben, mert besötétedett, s millió csillagvirágával kivirágzott az esti ég. Onuc rendületlenül készült a vendégekre, kikészítette a nagylábast, a nyársat, hagymát tisztított, és időnként kiszaladt a tornácra, és beleszimatolt a levegőbe.

– Majd jönnek...

Nemigen törődtem vele. A vendégek most már nyilván – nem jönnek. Néztem az eget, s a mérhetetlenség magához szívta gondolataimat. A fényévek irratlan távolságában lebegő csillagok közel szálltak, s hihető volt, hogy a csillagok fölé mégis csak elhallatszik a harangszó, a gerlekurrogás s a rigó imádkozó furulyája.

– Majd jönnek...

Ezen aztán feldühödtem.

– Hozza ki a túró meg a hagymát! Eszünk és lefekszünk! Mit gondol a Bandi úr – (mellesleg az öcsém), – éjjeli kávéház ez, kucséberrel és rosszlányokkal?! Talán nem is mondta...

– De mondta! Mindent mondott. A húst is, a pálinkát is, meg a sört is.

– Hozza már azt a túró!

Mérgesen behánytam az ennivalót, de őszintén szólva: nem esett jól. Gyomornedveim felajzva vártak valami rendes, zsíros, komoly vacsorát, és most csak úgy immel-ámmal forgatták a túró, a hagymát és ötnapos kenyeret. Mi ez? – fitymálták, és fájni kezdett a gyomrom.

S ekkor vidám láрма kezdett születni a völgyben. Kerékszörgés, egy-egy távoli nevetés, beszéd...

– Jönnek – mondta Onuc – és én legszívesebben

puskával fogadtam volna őket. Mit kezdjek most a túróval s a hagymával?

Onuc meggyújtotta az istállólámpát a tornác sarkán, jelezve, hogy minden út ide vezet...

A kocsizörgés megállt a völgyben, s a láрма elcsendesedett. Meredek az út nagyon, s most szuszognak fölfelé. Egy-egy hang:

– Világíts, te...

– Bandi, ne siess!

– A szóda a kocsin maradt!

– Nem maradt, nálam van...

És mi kiálltunk a tornác ajtajába, és illendően vártuk a vendégeket. Az istállólámpa szerényen világított, a csillagok szikrázva villogtak, az erdő hallgatott, s a sötét kutyaházban két kutya csóválta a farkát, mert éhesek és vendégszerető kutyák voltak.

*

A túró és a mérgesen megevett hagyma megboszulták magukat. A birkatokányból csak éppen hogy ettem, aztán éjfél táján lefeküdtem, pedig a hangulat akkor kezdett egyenesbe kerülni. Lódoctor barátunk ilyenkor hajóskapitánynak képzelte magát, s akkorát üvöltött, hogy majd a csillagok szakadtak le az égről.

– Minden ember a fedélzetre!

A hajó tehát süllyedőben volt. A doktor nekitámaszkodott az árbocnak – azaz a tornác egyik oszlopának, – a legénység pedig sajnálta a hajót, s ez okból erősen ivott.

Lefeküdtem a mentőcsónakba – a szoba sarkába –, behúztam az ajtót, és nagy nehezen elaludtam. Időnként azonban felriadtam, ha a doktor a fedélzetre szólította embereit. Rettenetes vihar lehetett, mert többen tengeribetegek lettek. Később elcsendesedett minden, úgy látszik, a hajó elsüllyedt, s bennem is megnyugodott a túró.

Egyszer aztán valaki megrázott:

– Pista bátyám, odaadnád a puskádat?

– Nem!

– Kimennék bakra.

– Kérd el Onucét.

– Onuccal nem lehet beszélni...

– Ott van a sarokban egy átalakított Mannlicher. Vidd azt. Kiválóan lő...

– Köszönöm. Merre menjek?

– Amerre akarsz, és hagyd aludni!

– Szervusz! A többiek már elmentek...

Ez az emberdoktor volt. A világ legszenvédélyesebb vadásza, aki életében egy fécányúkot lőtt szánról. A puska egyebekben fél métert lőtt balra és fel...

Fal felé fordultam és aludtam, amíg a rigók reggeli hangversenye fel nem ébresztett. Éhes voltam nagyon, így gyorsan körülnéztem, nehogy Onuc megelőzzön.

Onuc a gyöpön feküdt, mellette ült a két kutya és

Szotyka időnként megnyalta a gazdája borostás arcát.

A tornácon millió cigarettavég, üvegcserep, félig hagyott pohár, egy mellény, egy kalap, egy öv – szóval, ahogy a hajótörésnél lenni szokott. És túl minden ezen a harmatfényes, illatos hajnali erdő. Rettenetes piszkosnak éreztem kis házam táját, ezért Onucot szigorúan keltettem.

– Csináljon rendet, amíg visszajövök.

Lementem a patakhoz, és megfürödtem. Kis patak, alig lépés széles, és arasznyi mély, de vize hideg, mint a jég. A partján csak úgy kéklik a nefelejcs, s ahol kiönt néha, sárszakunák vannak. Egyszer egy vidra is halászgatott benne, de aztán – úgy látszik – leutazott a Szamoshoz.

A patak ezüst sudara végigcsillog a völgyön, a nap már felszállt az erdő fölé, és a nagy ragyogásban, mint a simogató békesség, szól a gerlekurrogás.

Ebben a pillanatban lövés csattan végig az erdőn.

– Mit láthatott a doktor, mire lőhetett?...

Lassan ballagtam hazafelé. A ház tájéka rendes, mint máskor, az éjszakai zivatarnak nyoma sincs, s Onuc már az edényt mosogatja. Szeme csillog, s ebből látom, hogy félretett magának. Onuc azonban rendes ember, mert alig hogy leültem, már hozta is az üveget.

– Az urak eleget ittak úgyis... gondoltam, jó lesz nekünk. A Bandi úr tudja...

– A doktor úr lőtt az előbb, hallotta?

Onuc nevet.

– A doktor úr... azzal a puskával... iszen tetszik tudni.

Nevetünk, és kóstolgatjuk a pálinkát.

A kutyák vakkannak kettőt-hármat, Onuc lekémlel a völgybe, hogy kijön, arca elkomorul.

– Tessék ideadni a gukkert.

Néz, néz végeszakadatlan, aztán sziszeg, pattint az ujjáival, és – amit nem szokott – leül a padra.

– A doktor úr meglőtte az őzet!

Egyszerre elszomorodtunk. Mert, hogy a doktor őzet lőtt: rendben van. De melyiket, Uramisten, – melyiket? Ha fiatal, reményteljes bakot lőtt – nagy baj; ha meg valami kapitálisat, az igazán sok neki. Én már egy hónapja válogatom itt a bakokat, s eddig még csak egyet lőttem.

A doktor ragyogó arccal, szerényen tette le terhét a tornácon.

– Ezt az őzikét lőttem.

Onuc sürgősen elment a konyha felé. Én meg csak ültem.

– Hol lőtted?

– A mezőn. Ott a búzában sétálgatott a kisöreg.

– Hát gratulálok, öregem!

Magamban pedig azt gondoltam: így még sohse vágott nyakon Szent Hubert, de megérdemlem. Adtam egy rossz puskát ennek az ártatlan doktornak, és – amire sohase gondoltunk – a tenyérnyi búzában lőtte meg régen keresett, talán legjobb bakunkat.

A doktor üdvözültlen elment, Onuc odaégette az ebédet, a kutyák összemarakodtak a csontokon, én meg csak ültem, és bár részt se vettem az éjszakai zivatarnak: én voltam az egyedüli hajótörött.

Később aztán megbékültünk. Sötét kedélyünket leöntöztük egy kis maradék tengervízzel, s ettől egyszerre kiderült a határ, ámbár hiszen derült volt már előbb is. Nyár volt, talán július, de ez most már igazán mindegy.

*

Megjelent a Nimródban, 1947. április 1-jén.

Tartalmazzák az Erdély (2006), és a Vadászbeszélések (2015) ill. Szarvasbőgésen (2021) c. kötetek.

Lupi szerencséje címmel megtalálható az Erdei utakon (1987) c. kötetben, Júliusi emlék címmel pedig a Rózsakunyhó (1973) és A három uhu (1997) c. kötetek tartalmazzák.

*

Az illusztráció egy kevésbé ismert fotó az író 1943-as erdélyi látogatásáról.